

aukštumos pirmosios terasos, kelio Kaunas–Jurbarkas Š pusėje, ties minėto kelio 57/1722 kilometrine atžyma. Prieškaryje prie šaltinio dar stovėjo šv. Jono koplytstulpis, jo vanduo buvo laikomas šventu. Šaltinio akies būta apie 1 m skersmens, tačiau dabar šaltinis sumenkęs. Bepalvis ir bekvapis jo vanduo sruvena P–PV (210°) kryptimi. Už 8 m šią protaką „nukerta“ kelio Kaunas–Jurbarkas sankasa. Už jos upelio nėra nė žymės.

Luponių (Šiaulių r.) Laimės šaltinio vieta yra 0,22 km į ŠV nuo Luponių piliakalnio, 0,01 km į PV nuo kelio Luponiai–Verbūnai, numelioruotos žemumos slėnio PR šlaite. Šaltinio „akies“ būta apie 1,5 m skersmens, jos vietą žymi klampė duobelė, apaugusi karklais. Tačiau vis dar šaltiniuotas yra slėnio šlaitas į ŠR nuo minėtos duobelės. Padavimuose pasakojama, kad atsigėrę šio šaltinio vandens, arba juo apsipylę, žmonės būsią laimingi.

Paažuolių (Ukmergės r.) šaltinio vieta yra 0,22 km į PV nuo kaimo kapinių, 0,11 km į V nuo Ringės upelio pralaidos kelyje Taujėnai–Ukmergė, Ringės upelio kairiajame krante, pirmosios terasos papėdėje. Šaltinio akies būta maždaug 1 m skersmens, joje žiemą vasarą virė vanduo, kurio perteklius trumpa protaka tekėda-

vo į Ringę (PR kryptimi). Buvo tikima, kad šaltinis turįs „gydomosios reikšmės“, tačiau 7-ajame ar 8-ajame dešimtmetyje jis užako ir sunyko.

Gaivenių (Ringelių) (Ukmergės r.) šaltinio vieta yra 0,75 km į R nuo Gaivenių, kanaluoto Ringės upelio pralaidos kelyje Gaiveniai–Paažuoliai ŠV pusėje, Ringės dešiniajame krante. Šaltinio akies būta maždaug 1 m skersmens, joje žiemą vasarą virė vanduo. Archyviniai duomenys nurodo, kad šaltinis buvo vadinamas Velnio akimi. Kartu žinoma, kad praeityje prie šaltinio žmonės eidavo arba važiuodavo iš tolimiausių apylinkių, tikėdami nepaprastomis gydomosiomis šaltinio vandenimis.

SURVEY OF ANCIENT SACRED SITES

Survey of ancient sacred sites in various Lithuanian districts was carried out by the LIH in 2000. About 45 objects were localized and surveyed (sacred hills, stones, springs, trees, etc.) the existence of which has so far been known only from the archival data or the data available have been incomplete. The article contains information about some investigated objects of greater importance.

ŽVALGOMOJI EKSPEDICIJA RYTŲ LIETUVOJE

Vykintas VAITKEVIČIUS, Gintautas ZABIELA

2000 m. LII tęsė archeologinių ir mitologinių-sakralinių objektų žvalgymus Anykščių, Ignalinos, Molėtų, Utenos, Zarasų, taip pat Vilniaus ir Trakų rajonuose (žr. *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 535–546). Aplankyta daugiau nei 50

vietovių, žvalgyta 60 objektų. Aptikta 10 archeologinių, 4 mitologiniai-sakraliniai objektai, kuriuos reikia įrašyti į kultūros vertybių registrą. Dar 8 archeologiniai ir 9 mitologiniai-sakraliniai objektai registruotini kaip kultūrinės vertės požymius tu-

rintys objektai, o dalies objektų vertei nustatyti reikia papildomų tyrinėjimų. Paminėtini svarbiausi žvalgyti ligi šiol nežinomi arba mažai žinomi archeologiniai ir mitologiniai-sakraliniai objektai.

Asavytų (Zarasų r.) piliakalnis (N55°41'56.6", E26°08'36.3") yra 0,48 km į ŠV nuo kelio Kaunas–Zarasai, 0,4 km į PR nuo Asavytų kaimo kapelių, 0,15 km į R nuo kelio į Šukiškes atsišakojimo iš kelio Kaunas–Zarasai. Piliakalnis įrengtas masyvoje atskiros kalvos, anksčiau iš visų pusių apjuostos pelkių, V aukščiausioje dalyje. Aikštelė trikampė, orientuota R–V kryptimi, 35x10 m dydžio, smailiuku nukreipta į R. Piliakalnio P šlaite, 3 m žemiau aikštelės, yra 20 m pločio terasa. Kultūrinis sluoksnis nuartas, nors anksčiau jame buvo randama akmeninių kirvių. Šlaitai statūs, 10–12 m aukščio, R šlaitas nuolaidesnis.

Gaižiūnų (Utenos r.) piliakalnis (N55°23'16.6", E25°32'49.4"), vadinamas Ramiuoju kalneliu, yra 0,8 km į P nuo Patalės pilkapių vietos, 0,63 km į P nuo Talio ežero, 0,27 km į ŠV nuo kelio Gaižiūnai–Kvykliai, 0,17 km į ŠV nuo Gaižiūnų dvarvietės. Jis įrengtas atskiroje kalvoje, ŠV pusėje susisiekiančioje su gretima aukštuma. Aikštelė ovali, pailga ŠV–PR kryptimi, 35x23 m dydžio, be kultūrinio sluoksnio, nuolaidėjančiais pakraščiais. XIX a. pabaigoje XX a. pradžioje piliakalnį apardė Gaižiūnų dvarininkų Čižikų įrengta poilsiavietė, vėliau – šlaituose kasami bulviarūsiai. Šlaitai statūs, 5–7 m aukščio, ŠV – vos 2 m aukščio. R pašlaitėje rastos dvi smulkios lipdytos keramikos šukelės. Piliakalnio chronologija neaiški (ankstyvas ?).

Garbšių (Ignalinos r.) piliakalnis, vadinamas Juodkalniu, yra 1,1 km į Š–ŠV

nuo kelio į Garbšius, atsišakojančio iš kelio Dūkštas–Švedriškė, 0,33 km į Š–ŠR nuo sąsmaukos, jungiančios Sagardo ir Ažvinčio ežerus, Ažvinčio ežero PV pakrantėje, B. Rančio sodybos pakraštyje. Piliakalnis įrengtas Ažvinčio ežero krante esančioje atskiroje kalvoje. Aikštelė ovali, pailga Š–P kryptimi, 80x15 m dydžio, ryškiau neišsiskiria, be kultūrinio sluoksnio. Piliakalnio šlaitai nuolaidūs, iki 6 m aukščio, šlaitas į ežerą status, iki 15 m aukščio. Piliakalnį labai apardė arimai, R–PR šlaite pastatyti pastatai. Piliakalnis turėtų priklausyti ankstyviesiems Brūkšniuotos keramikos kultūros piliakalnim, tačiau archeologiniu požiūriu yra beveik sunaikintas.

Gaukeliškių (Vilniaus r.) piliakalnis (N55°00'54.4", E25°23'15.7"), vadinamas Pilaite (*Pilaty, Pilat*), yra 0,75 km į R nuo Vilniškių ežero, 0,35 km į Š nuo kelio Visalaukė–Dirmeitai. Piliakalnis įrengtas masyvios kalvos aukščiausioje V dalyje. Kalvos Š pusė su didžiąja aikštelės dalimi nuslinkusi į upelį. Likusi aikštelės P dalis ryškiau neišsiskiria, pailga V–R kryptimi, apie 50 m ilgio ir iki 10 m pločio, be žymesnio kultūrinio sluoksnio. Jos V gale yra iki 30 m pločio ties pagrindu ir 2 m aukščio pakilimas – spėjamos pylimo (?) liekanos. Piliakalnio šlaitai statūs, 10 m aukščio. Jis anksčiau buvo ariamas. Piliakalnio chronologija neaiški.

Jurkakalnio (Zarasų r.) piliakalnis (N55°40'24.3", E26°24'23.0"), vadinamas Pilies kalnu (*Zamkova gūra*), yra 0,17 km į PR nuo kelio į Smalvas, atsišakojančio iš kelio Turmantas–Zarasai, 0,15 km į V–ŠV nuo Makšarinės ežero V kranto, P. Buldausko žemėje. Piliakalnis įrengtas atskiroje kalvoje. Aikštelė ovali, pailga R–V

kryptimi, 40x40 m dydžio, V kryptimi nuožulnėjanti apie 2 m. Jos PV šlaite yra intensyvus kultūrinis sluoksnis su lipdyta brūkšniuota keramika, moliniu apvaliu dirbinėliu. Šlaitai vidutinio statumo, 5–6 m aukščio. Piliakalnis labai apardytas arimų, datuojamas I tūkst. pr. Kr. – I tūkst. pradžia.

Varnupio (Anykščių r.) piliakalnis yra Varnupio miške į P nuo kaimo, 0,7 km į V nuo kelio Molėtai–Skiemonys, 0,3 km į ŠR nuo Molėtų–Anykščių r. ribos. Piliakalnis įrengtas atskiroje kalvoje, apsuptoje pelkių. Aikštelė ovali, pailga ŠV–PR kryptimi, 20x16 m dydžio, kiek iškilii viduriu, be kultūrinio sluoksnio. Šlaitai vidutinio statumo, iki 5 m aukščio. Piliakalnio chronologija neaiški.

Pauriškių (Anykščių r.) senovės gyvenvietė buvo į ŠV nuo kaimo, Jaros upės kairiajame krante, buvusios Vikonių plytinės eksploatuojamų molio telkinių vietoje. Kasant molį ji sunaikinta. Paviršiuje buvęs tamsus kultūrinis sluoksnis, kurį nukasant apie 1980 m. buvo rasti 3 akmeniniai įmaviniai kirveliai. Dviejų iš jų fragmentai (trečias sveikas dingęs) dabar saugomi Pauriškių k. gyventojų Paliūno kolekcijoje. Vienas kirvelis melsvo granito, nudužusia pentimi bei ašmenimis, 8,5 cm ilgio, 2,7 cm pločio, 4 cm pločio ašmenimis. Kito kirvelio išlikusi tik apvali 1,7 cm aukščio 3,2 cm pločio pentis. Sprendžiant pagal šiuos radinius gyvenvietė turėjo būti I tūkst. pr. Kr. laikotarpio.

Padborkos (Utenos r.) pilkapynas (N55°30'08.3", E25°28'07.2") yra 100 m į ŠR nuo kelio Antalgė–Aknystėlės, miške. Pilkapynas yra 8 pilkapiai, išsidėstę 150x50 m dydžio plote Š–P kryptimi pailgos kalvos viršuje. Sampilai 6–11 m skers-

mens, iki 1 m aukščio, vienas nuo kito nutolę per 5–47 m. Pilkapių pagrindus juosia duobės. Pilkapiai datuojami VIII–X a.

Papunžės (Vilniaus r.) pilkapių vieta yra 0,35 km į R nuo Skersabalių pilkapių 2-osios grupės, 0,08 km į V nuo kelio Pakalniai–Čižiškės, dešiniajame kanalizuo-to Papunžės upelio krante, V. Stanevičiaus sodybos vietoje. Tvarkant sodybos teritoriją ir kasant žemes, čia buvo rasta degintinių kaulų. Aplankius radimvietę konstatuota, jog prie gyvenamojo namo Š pakraščio greičiausiai yra dar vieno pilkapio su akmenų vainiku liekanos.

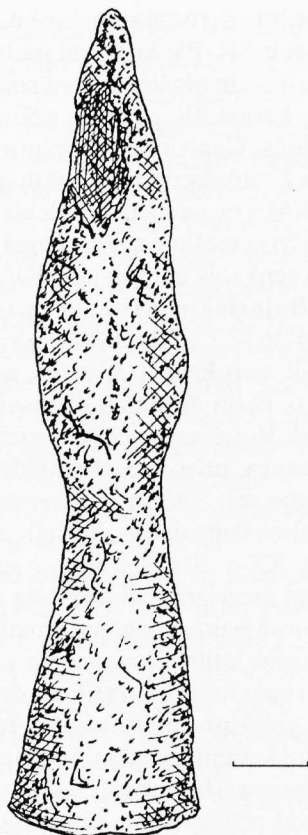
Suginčių (Molėtų r.) pilkapių vieta yra miestelio ŠV pakraštyje, 0,32 km į PR nuo Sugintų piliakalnio, 0,18 km į R nuo kelio Vilnius–Utena, V. Prako sodybos vietoje. 9 dešimtmečio pabaigoje mechanizuotai kasant pamatus gyvenamajam namui, čia buvo rastas žmogaus, palaidoto su žirgu, kapas. Greičiausiai čia būta I tūkst. vidurio pilkapių.

Eitulionių (Trakų r.) senovės gyvenvietė yra 0,5 km į ŠR nuo Švenčiaus ežero PR galo, abipus kelio Liaukiškės–Žydiškės, į P nuo tyrinėtų Eitulionių pilkapių, A. Ignatavičiaus žemėje. Dirbamos žemės lauke, 15–25 m į P nuo kelio į Žydiškes užfiksuota juodos žemės dėmių. Kultūrinio sluoksnio (juodos degėsingos žemės su perdegusiais akmenimis ir keramikos trupiniais) storis čia siekia 32 cm. Rasta lipdytos keramikos lygiu ir brūkšniuotu paviršiumi. Vietomis kultūrinis sluoksnis perartas ir tėra 6–12 cm storio. Gyvenvietės kultūrinio sluoksnio žymių pastebėta ir į Š nuo Žydiškių kelio. Čia, kalvos PV šlaitelyje, taip pat rasta smulkių keramikos fragmentų. Atrodo, kad tos pačios gyvenvietės kultūrinio sluoksnio žymių buvo

aptikta ir toliau į šiaurę, 1978–1981 m. tyrinėjant I tūkstantmečio vidurio pilkapyną.

Be to, 0,11 km į P nuo Žydiškių kelio, minėto lauko su juodos žemės dėmėmis P pakraštyje, aptiktas 6x10 m dydžio, 0,4–0,6 m aukščio **pilkapis** iš akmenų sukrautu sampilu. Jo viršuje – nedidelė akmenų skaldytojų palikta duobelė. Papėdėje kyšo nemažų akmenų viršūnės, R pusėje akmenų gausiau. Iš A. Ignatavičiaus pasakojimo paaiškėjo, kad tie akmenys priklausė kito pilkapio sampilui. Pilkapio būta maždaug už 20 m į ŠR. Trečio pilkapio liekanų, atrodo, yra vos už 15 m į P nuo Žydiškių kelio, prie jau minėto dirbamo lauko V pakraščio. Čia sustumti keli didoki akmenys, tačiau galima išvelgti ir akmenų sampilo likučius. Be to, būtent šiame plotelyje kolūkių laikais A. Ignatavičius ardamas rado žalvarinį kaklo papuošalą, pagal pasakojimą – antkaklės fragmentą arba apyrankę.

Aknystėlių (Utenos r.) senkapis (N55°31'32.8", E25°25'13.1"), vadinamas Pasamanykščio kalva, arba Tumo (nuo čia gyvenusio žmogaus pavardės) kalneliu yra 0,35 km į Š nuo Aknystėlių ežero Š kranto, 0,52 km į Š nuo kelio Stabulankiai–Kilėviškis, 0,27 km į R nuo Kukio ežero. Jis įrengtas žvyringoje iki 3 m aukščio, apie 100 m ilgio, 40 m pločio ties pagrindu kalvoje bei į V nuo šios kalvos, už nedidelės pievelės esančioje kitoje žemesnėje apie 50 m skersmens kalvelėje. Kalvelės V dalyje aptiktas geležinis įmovinis 11 cm ilgio ietigalis trikampe 6 cm ilgio plunksna (43 pav.). 1977 m. LII (vad. V. Urbanavičius) R kalvelės dalyje ištyrė 18 m² plotą, rado 4 XVII a. kapus. Mirusieji laidoti karstuose, vienas karstas kampuose sutvirtintas geležiniais apkaustais. Trijuose ka-



43 pav. Geležinis ietigalis iš Aknystėlių senkapio. A. Zabielenės pieš.
Fig. 43. Iron spearhead from the Aknystėliai cemetery.

puose rasta monetų, viename – žalvarinis juostinis žiedas. Privačiame rinkinyje iš šio senkapio buvo XV–XVI a. geležinių darbo įrankių (peilių, skiltuvų) bei žalvarinių papuošalų (apskritų segių, žiedų). Senkapis datuojamas XV–XVII a.

Antandrajos (Utenos r.) senkapis (N55°36'48.6", E25°45'54.7") yra gyvenvietės P dalyje, 0,08 km į V nuo kelio Bajoriškiiai–Alaušai, į P–PV nuo kaimo

kapelių, dirbamame lauke. Senkapis įrengtas ŠR–PV kryptimi pailgoje 100 m ilgio ir 50 m pločio, iki 3 m aukščio kalvelėje, kurios ŠR gale yra vėlesnės kaimo kapinės. Centrinėje senkapio dalyje aptikta žistos keramikos šukių. Iš senkapio į UKM yra patekęs amuletas – žalvariu kaustytas meškos nagas. Pagal šiuos radinius senkapis datuojamas XV–XVIII a.

Bajoriškių (Utenos r.) senkapis (N55°36'12.7", E25°48'08.4") yra 0,8 km į ŠR–R nuo kelio į Alaušus, atsišakojančio iš kelio Kaunas–Zarasai, Indrajės ežero V pusiasalyje, ties siauriausia ežero sąsmauka, priešais Staškūniškio kaimą. Jis įrengtas apie 50x30 m dydžio masyvios kranto kalvos šlaito dalyje, nuolaidėjančioje į ŠR pusę. XX a. 10 dešimtmetyje senkapį kasinėjant mėgėjams bei jo kraštą ardant ežerui, rasta įvairių metalinių radinių. Žvalgant senkapio teritoriją rastos dvi geležinės vinyšys, ovalo formos 6,7x3,1 cm dydžio skiltuvas, geležinės diržo sagties fragmentas, žistos keramikos šukių. Senkapio vieta buvo žinoma iš tarpukario laikų, kuomet iš čia į UKM pateko įvairių dirbinių (dingo karo metais). Senkapis datuojamas XV–XVII a.

Butkelių (Zarasų r.) senkapis yra tarp Butkelių ir Gasių, 0,4 km į PV nuo kelio Pempės–Padustėlis, 0,15 km į ŠR nuo nebaigtų įrengti Svaitutėlės upelio tvenkinių, upelio kairiojo kranto aukštumoje. Kapeliai veikė čia iki XX a., tačiau dar 1935 m. pažymėta, kad „kapai yra seni, čia randama senų pinigų ir žmonių kaulų“. Dabartiniu metu senkapio užimamas plotas neaiškus. Tai masyvus pušimis apaugęs aukštumos kyšulys į Svaitutėlės upelį su kiek nelygiu paviršiumi.

Naujikių (Anykščių r.) senkapis yra 0,65 km į ŠR nuo Urbučių sodybos, 0,65 km

į R nuo kelio Drobčiūnai–Pamaleišys per Milokiškį, 0,32 km į Š nuo kaimo kapelių, ties Anykščių–Utenos r. riba. Aukštumos dalis, pailga Š–P kryptimi, kurios Š gale buvo laidojama, iš R ir V yra juosiamas melioracijos kanalų, Š pusėje leidžiasi į pelkėtą žemumą, P pusėje pereina į likusį aukštumos masyvą. Senkapis užima Š minėtos aukštumos apie 50x20 m dydžio trikampį plotą. Jame anksčiau kasant žemę buvo aptinkama žmonių kaulų bei smulkių monetų, kurių dalis esą pateko į muziejų Kaune. Senkapis datuojamas XVI–XVIII a.

Butkelių (Zarasų r.) radimvietė yra kaimo R pakraštyje, 0,16 km į Š nuo Svaitutės ežero, Lingių sodybos Š pakraštyje, ties Svaitutėlės upelio pralaida lauko kelyje į Šaltamalkius. Apie 1980 m. melioruojant Svaitutėlės upelį, P. Lingė čia rado sveiką lipdytos keramikos puodą „storuma sienas kai piršta ir taip šonai kai pirštais išgnaibyti, viduj kaip grūdėliai koki“. Kadangi puodas neišliko, jo chronologija neaiški.

Viskėnų–Kvaselių (Utenos r.) radimvietė yra 0,9 km į ŠR nuo Pakalnių, 0,74 km į PR nuo Vidinksto ežero, ant vaizdingos aukštumos keteros, prie L. Šerepėkos sodybos. Dirbamame lauke, apie 20 m į P nuo sodybos rastas dvigubo nupjauto kūgio formos, 3,4 cm skersmens, 1,5 cm aukščio molinis verpstukas 1,1 cm skersmens skylute, puoštas išilginių ir skersinių įrėztų linijų ornamentu. Aplinkiniuose laukuose rasti bent 3 akmeniniai įmoviniai kirveliai, saugomi L. Šerepėkos rinkinyje. Tai pilko smulkiagrūdžio granito 8 cm ilgio, 7 cm aukščio išilgai skilęs nudužusiais ašmenimis kirvio fragmentas, per skylę nudužusio 7,6 cm ilgio, 3,4 cm storio kirvelio fragmentas 5,2 cm pločio ašmenimis bei išilgai ir per skylę nudužusio

4,8 cm ilgio, 6,1 cm aukščio, 3,3 cm storio pilkšvai rusvo su stambiais intarpais akmens kirvelio fragmentas. Panašu, kad ant šios apylinkėse dominuojančios kalvos I tūkst. pr. Kr. būta neįtvirtintos gyvenvietės, susijusios su per 1,3 km į V esančiu Pakalnių piliakalniu, kurios kultūrinis sluoksnius sunaikintas dirbant žemę.

Ekspedicijos metu aprašyta **Gykių (Anykščių r.) k.** gyvenančio J. Kovo 13 akmeninių kirvelių kolekcija. Tai 7 įmaviniai (2 apvalia, 1 keturkampe pentimi, kiti neaiškūs, nes išlikę tik fragmentai), 4 įtvieriamieji kirveliai bei 2 kirvelių ašmenys. Šie kirveliai per paskutinius 30 metų buvo surinkti Gykių, Gudonių ir Malaišių kaimų apylinkėse (dalis jų – netoli sodybos buvusios pelkės – dabar melioruotos pievos teritorijoje) ir greičiausiai yra už 4 km į ŠR esančio Juodonių piliakalnio gyventojų palikimas.

Jokūbonių (Vilniaus r.) alkakalnis, vadinamas Velnio kalnu (*Djabelska gūra*) yra 0,75 km į ŠV nuo kelio Visalaukė–Dirmeitai, Vilniškių ežero P krante, ties bevardžio upelio, įtekančio į ežerą, žiotimis, upelio kairiame krante. Tai masyvi plokštikalvė, apie 140 m ilgio (ŠR–PV), apie 50 m pločio (ŠV–PR) viršuje, Š ir ŠR stačiais, 10–12 m aukščio šlaitais, V, R ir PR nežymiai žemėja ir pereina į kitas kalvas, P nuolaidus šlaitas leidžiasi į pelkę.

Gaižiūnų (Utenos r.) alkakalnis, vadinamas Velnio kepalušėliu, yra Utenos g-još, Gaižiūnų miško 60 kvartale, 0,4 km į Š nuo Gaižiūnų piliakalnio, 0,22 km į PR nuo Talio ežero, Talio apyežerio pelkių R pakraštyje. Kalnelis 25 m ilgio (Š–P), 18–20 m pločio (R–V), vidutinio statumo, 2–3 m aukščio šlaiteliais.

Girsių (Zarasų r.) alkakalnis, vadinamas Kaukalniu, yra 1,05 km į Š–ŠV nuo

Asavytų piliakalnio, 0,75 km į Š–ŠV nuo Nikajaus upelio pralaidos kelyje į Šukiškes, atsišakančio iš kelio Kaunas–Zarasai, 0,13 km į ŠR nuo Šileikių sodybos, kelio į Šukiškes R pusėje, tarp pelkių. Kalva kūgio formos, apie 100 m skersmens prie pagrindo, 12–15 m skersmens viršuje, vidutinio statumo 5–7 m aukščio šlaitais.

Kurtinių (Anykščių r.) alkakalnis, vadinamas Trakų kalnu, yra 0,45 km į P nuo Kilėvos upelio pralaidos kelyje Debeikiai–Trumbatiškis, 0,22 km į V nuo pastarojo kelio, 0,13 km į PR nuo kaimo kapelių. Tai masyvi, apardyta, maždaug 80x100 m dydžio, nežymiai iškilusi aukštumos dalis, kurią ŠV–PR kryptimi kerta aukštos įtampos elektros perdavimo linija.

Šaltamalkių (Zarasų r.) alkakalnis, vadinamas Kupoliakalniu arba Pukoliakalniu, yra 1,5 km į PV nuo kelio į Šaltamalkius atsišakojimo iš kelio Dusetos–Vencavai, 0,7 km į P–PR nuo Gugių piliakalnio, 0,5 km į P–PV nuo Urbonų sodybos, lauko kelio į Butkelius P pusėje. Kalva apie 80 m ilgio (Š–P), 6–8 m pločio (R–V), vidutinio statumo, 4–6 m aukščio šlaitais. Jos P dalyje stovėjo trianguliacijos bokštas, Š galas apardytas kasant smėlį.

Šlapelių (Anykščių r.) alkakalnis, vadinamas Dievulio kalneliu, yra 1,75 km į ŠR nuo Janionių (Molėtų r.) pilkapių, 1,4 km į ŠR nuo kelio į Klabinus, atsišakančio iš kelio Ukmergė–Utena, 0,13 km į PV nuo kelio į Želtiškes, atsišakančio iš kelio Ukmergė–Utena, ant Anykščių ir Molėtų r. ribos. Kalva masyvi, apie 60 m ilgio (R–V), 15–18 m pločio (Š–P), vidutinio statumo, iki 10 m aukščio šlaitais.

Maleišių (Anykščių r.) Juodžiaus akmuo gulėjo lauke į PR nuo kaimo, į Š nuo kelio į Kunigiškius, atsišakančio iš

kelio Anykščiai–Rokiškis, melioracijos metu atvilktas prie J. Tumo-Vaižganto paminklo Maleišiuose. Akmuo rausvos spalvos suskeldėjęs granitas, 2,2x3,4 m dydžio, 1,8 m aukščio. Viršutinė (?) akmens plokštuma buvo natūraliai lygi, keliose vietose nežymiai įdubusi.

Sugardų (Ignalinos r.) Prisiektinio akmens vieta yra 1,4 km į R nuo kelio į Sugardus atsišakojimo iš kelio Salakas–Švedriškė, kelio į Sugardus P pusėje, 0,13 km į P–PR nuo A. Juodkos sodybos, ties miško kelio, vedančio prie Ažvinčio ežero, atsišakojimu iš Sugardų kelio, minėto atsišakojimo PR pusėje. Akmens vietoje žiojėja 1,2x1,5 m dydžio duobelė. Patį akmenį kelininkai, rekonstruodami Sugardų kelią, nustūmė į pilamą kelio sankasą. Tokiu būdu akmuo išliko, tačiau atsидūrė po žvyruotu keliu.

Viskėnų (Utenos r.) Velnio akmuo yra 0,41 km į PR nuo kelio Utena–Pakalniai, 0,07 km į PR nuo P. Kilėvišiaus sodybos, kelio į Velbiškes, atsišakojančio iš kelio Utena–Pakalniai, PV pusėje. Akmuo melsvos spalvos smulkiagrūdis granitas, suskeldėjęs, netaisyklingos piramidės formos, prie pagrindo 1,8x2,8 m dydžio, iki 1,9 m aukščio (P). Akmens viršuje, Š pusėje, yra 20x48 cm dydžio, 2–3 cm gylio įduba.

Naubėnų (Ignalinos r.) šaltinis yra 1,6 km į V nuo kelio Serapiniškė–Bajorai, 0,11 km į Š nuo kaimo kapelių, vaizdingame šlaite, lauko keliuko R pusėje. Virš šaltinio įrengtas šulinys su stogeliu. Vanduo bespalvis ir bekvapis. Kitapus lauko kelio stovi kryželis akmeniniu postamentu su 1910 m. data.

Palipšės (Anykščių r.) šaltinis trykšta 1,2 km į P–PR nuo Aknystų dvaro, prie

Rūdimų raisto, V. Stasiulionienės sodybos V pakraštyje. Šaltinio „akis“ – 1 m skersmens, jos šone vietoj rentinio įstatyta metalinė statinė. Šaltinio vanduo bespalvis, tačiau geležingas, grioveliu nuteka į melioracijos kanalą Rūdimų raiste.

Viskėnų (Utenos r.) akivaras, vadinamas Velnio bliūdėliu, yra 0,37 km į PR nuo kelio Utena–Pakalniai, 0,06 km į V nuo Matiukaičių sodybos, Utenaičio apyežerio pelkių PR pakraštyje. Akivaras yra 15 m skersmens dugne ir 20 m skersmens viršuje, 2 m gylio daubelėje, apaugusioje medžiais.

Mičionių (Anykščių r.) mitologinė vietovė, vadinama Kiškio bažnyčia, yra 0,55 km į Š nuo kelio į Dauneikius, atsišakojančio iš kelio Anykščiai–Rokiškis, 0,52 km į ŠR nuo kaimo kapelių, Šventosios upės kairiajame krante, prie 10–12 m aukščio upės kranto. „Bažnyčia“ buvo laikoma dauba ar griova, statmenai orientuota į upę. Ilgainiui eroduojantis upės šlaitas sunaikino didžiąją griovos dalį ir dabar belikęs jos galas, išsišakojęs į dvi dalis. Pirmoji (Š) atšaka yra 0,5–3,5 m pločio, 1,5–1,8 m gylio, siekia 10 m ilgį. Antroji (P) – 1,5–2,5 m pločio, 1,5 m gylio, vingiuota, siekia 20 m ilgį.

SURVEY IN EASTERN LITHUANIA

In 2000, the LIH continued the survey of sites unknown or poorly known archaeological and ancient ritual centers in various districts of Western Lithuania. Over 50 locations were visited and 60 objects were examined. They include 6 hill-forts, 4 ancient burials dated to the Middle Ages and the Modern Times and 4 ancient ritual centers should be registered in the Register of Cultural Values.



Gaukeliškių piliakalnis.
The Gaukeliškės Hillfort.